

УДК 378.147

**Я. В. Топольник**

### **СУЧАСНІ МЕДІАОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ МОДЕРНІЗАЦІЇ ВИЩОЇ ШКОЛИ**

Входження України в європейський і світовий освітній простір детермінує необхідність узгодження напрямів і принципів реформування вищої освіти із загальними тенденціями розвитку в умовах інформаційного суспільства. У зв'язку з цим, інформатизація вищої освіти передбачає широке використання медіаосвітніх технологій у процесі підготовки майбутніх фахівців, що зумовлює кардинальну перебудову усієї системи освіти, удосконалення структури та організації освітнього процесу на засадах особистісно зорієнтованого, компетентнісного, інформативного, технологічного підходах та сучасних дидактичних принципах, а також розробку інноваційних технологій навчання.

Окрім цього, перед сучасними вищими навчальними закладами постає нагальна потреба подолання перевантаження навчального матеріалу зайвою інформацією і спрямування зусиль на підвищення особистої значущості знань, посилення індивідуалізації, інтенсифікації та комп'ютеризації освітнього процесу, збільшення обсягів самостійної роботи студентів творчого характеру, освоєння нових форм і методів навчання. Усе це актуалізує проблему модернізації вищої школи засобами медіаосвітніх технологій.

Елементи використання медіаосвітніх технологій в освітньому процесі вищої школи певною мірою відображені в доробках вітчизняних і зарубіжних дослідників (М. Гриневич, І. Жиливська, Л. Зазнобіна, Ю. Козаков, О. Мусієнко, А. Новікова, Г. Онкович, О. Спічкін, Ю. Усов, О. Федоров, І. Чемерис, С. Шумаєва та ін.).

Мета статті полягає в аналізі сутності поняття «медіаосвітні технології», характеристиці класифікацій сучасних медіаосвітніх технологій та розкритті функцій технологій медіаосвіти у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців з вищою освітою.

Останнім часом простежено тенденцію, згідно з якою медіаосвітні технології мають безпосередній зв'язок з комп'ютеризацією та інформатизацією освіти. Комп'ютеризація полягає в тому, що комп'ютери використовуються не лише для проведення обчислювальних операцій, але і як спосіб входження в інформаційні системи, для тестового педагогічного контролю, а інформатизація передбачає використання різних видів аудіо-, відео- і комп'ютерної техніки у процесі навчання. Комп'ютеризація та інформатизація всіх сфер суспільства змінює молодіжну субкультуру у цілому та спосіб життя студентської аудиторії, зокрема.

Перебування студента у відкритому інформаційному середовищі,

зокрема Інтернет-середовищі, в рази перевершує час перебування на аудиторних заняттях з різних навчальних дисциплін. Тому викладачі вишів повинні залучити студентів до свого предмету їх же засобами, тобто через інформаційні канали, якими вони користуються, при цьому не втратити тих освітніх і виховних функцій, які педагог виконує в процесі викладання дисциплін. Іншими словами, педагог повинен знаходити якомога більше точок перетину навчальної інформації з зовнішніми інформаційними потоками. Ситуація, що створилася в сучасних умовах інформаційно-освітнього простору нерозривно пов'язана з використанням медіаосвітніх технологій, що в свою чергу, набуває особливого значення в професійній підготовці студентів.

В системі сучасних педагогічних технологій «медіаосвітні технології» розглядають як «засоби організації діяльності із застосуванням медіа для досягнення педагогічних цілей» [1].

На думку провідного медіа-педагога О. Федорова, медіаосвітні технології – це методично-організаційні засоби навчального процесу з використанням періодичних видань, радіо, телебачення, кіно, а також програмно-апаратних засобів і пристроїв, що забезпечують операції збирання, оброблення, накопичення, збереження й передавання інформації [2].

Дещо іншої думки дотримується О. Георгіаді, яка під поняттям «медіаосвітні технології» розуміє науково обґрунтовану систему забезпечення педагогічної діяльності із застосуванням медіа, що передбачає використання суб'єктами освітнього процесу різних засобів мультимедіа, створення власних медіапродуктів, критичний аналіз медіатекстів різної модальності відповідно до навчальної мети [3, с. 11].

Т. Бешок у своєму дисертаційному дослідженні розглядає «медіаосвітні технології» як спосіб організації навчально-виховного процесу з використанням друкованих, аудіовізуальних, комп'ютерних та інтернет-технологій з метою підготовки учнів і студентів до ефективної взаємодії з елементами сучасних медіасистем [4].

Отже, проаналізувавши підходи до визначення поняття «медіаосвітні технології» доходимо висновку, що погляди науковців щодо розкриття сутності означеної дефініції дещо різняться, але є те що їх об'єднує: більшість дослідників схиляється до думки, що медіаосвітні технології – це *засоби освітнього процесу з використанням медіа*.

Цілком очевидно, що медіаосвітні технології мають величезний потенціал, який традиційно забезпечується застосуванням мультимедійних засобів навчання в якості технічної підтримки педагогічної діяльності та є інструментом формування культури, самоосвіти і саморозвитку особистості.

Ми згодні з думкою Г. Кедровіч, яка вважає, що майбутнє освіти – в «мультимедійному навчанні, яке повинно сприяти: закріпленню отриманих під час лекції знань; розвитку самостійності мислення

студента, його пізнавальних інтересів, залученню до самостійного використання сучасних джерел знань» [5, с. 85].

На тлі швидкого розвитку медіапристроїв актуальним для педагогів стає питання класифікації засобів медіаосвітніх технологій. Спроби класифікувати засоби медіаосвітніх технологій здійснювалися В. Андрієвською, О. Бондаренко, В. Мантуленко, Г. Онкович, О. Федоровим та ін.

Докладний опис засобів медіаосвітніх технологій запропоновано В. Андрієвською, яка виокремлює апаратні і програмні засоби мультимедіа. До апаратних засобів мультимедіа віднесено: комп'ютер, мультимедіа-монітор, маніпулятори (миша, клавіатура, трекбол, графічний планшет, світлове перо, тачпад, сенсорний екран, pointing stick, ігрові маніпулятори – джойстик, геймпад); спеціальні засоби-приводи CD-ROM, TV-тюнери, графічні акселератори, звукові плати, акустичні системи. Програмні засоби мультимедіа включають мультимедійні додатки і засоби створення мультимедійних додатків [6]. До мультимедійних додатків навчального призначення відносяться: мультимедіа презентації; слайд шоу; електронні звіти; мультимедіа-доповіді; електронні журнали; віртуальні тури; мультимедіа-видання; flash, shockwave гри (навчальні ігри, розміщені як в Інтернеті (on-line), так і на різних носіях (off-line); мультимедіа-тренажери; навчальні мультимедіа-системи; лінгвістичні мультимедіа-системи; мультимедійні Інтернет-ресурси [7].

О. Бондаренко розподіляє мультимедійні засоби за цілями застосування в навчанні майбутніх вчителів: *презентаційні* – для супроводу викладу нового матеріалу; *імітаційні* – для тренування шляхом постановки завдань, орієнтованих на аналіз педагогічної ситуації і вироблення умінь прийняття оптимального рішення або вироблення оптимальної стратегії дій; *контролюючі* – для контролю засвоєння навчального матеріалу; *інформаційно-довідкові* – для надання необхідної теоретичної інформації і орієнтовані на застосування в ході самостійної роботи студентів [8, с. 23–28].

У науковому дослідженні В. Мантуленко запропоновано класифікацію медіа в якості засобу освітнього процесу: *інструмент*, за допомогою якого традиційні заняття обробляються в спеціальній формі (перш за все, це охоплює сферу обробки тексту, наприклад, підготовка повідомлень, доповідей, презентацій мультимедіа тощо); *помічник в навчанні* (робота з електронними словниками, енциклопедіями, Інтернет порталами за зазначеними предметами); *засіб комунікації* (завдяки підключенню комп'ютерів до локальної або всесвітньої мереж, частіш за все у формі електронних листів, або відео конференцій діти та викладачі можуть спілкуватись, долаючи будь-які кордони та дистанції); *інструмент моделювання дійсності* (електронні медіа відкривають штучні світи, у рамках предмету у вигляді віртуальних екскурсій у музеї) [9, с. 15–16].

Українські дослідники І. Дичківська [7] та Г. Онкович [10] поділяють засоби медіаосвітніх технологій на традиційні (друковані видання (газети, журнали), радіо, кіно, телебачення, відео) та інноваційні, що містять інформацію на програмно-апаратних засобах і пристроях (серверах) і функціонують на базі обчислювальної техніки.

У дисертаційному дослідженні Т. Бешок подано таку класифікацію медіаосвітніх технологій: традиційні (періодичні друковані видання, аудіоосвітні технології, технології кіно- і телеосвіти), інноваційні (комп'ютерні, інтернет- і мобільні технології), спеціальні, або нетрадиційні (передача інформації дітям з обмеженими можливостями) [4].

Наукова позиція О. Федорова стосовно класифікації медіаосвітніх технологій становить найбільший науковий інтерес, він пропонує поділяти медіа за такими ознаками:

- типом головного засобу передавання інформації (преса, радіо, кіно, телебачення, відео, комп'ютерні мережі та ін.);
- каналом сприйняття (аудіо, відео, аудіовізуальні, знакові – текстові, графічні);
- місцем використання (індивідуальні, групові, масові, домашні, робочі, транспортні та ін.);
- спрямуванням соціалізації (ідеологічні, політичні, морально-виховні, пізнавально-навчальні, естетичні, екологічні, економічні);
- цілями використання (отримання інформації, освіта, спілкування, вирішення проблем, розвага, соціальне управління);
- результатами впливу на особистість (розвиток кругозору, самопізнання, самовиховання, самонавчання, самоствердження, самовизначення, соціалізація) [2].

Слід зауважити, що серед основних функцій використання медіаосвітніх технологій в освітньому процесі, Д. Фатєєва виокремлює такі: інформатизація навчального процесу (доступ до різних джерел інформації); активізація навчально-пізнавальної діяльності студентів; підвищення мотивації студентів до навчання; інтерактивність навчання; моніторинг навчального процесу; підвищення ефективності засвоєння студентами навчального матеріалу; спонування до творчої діяльності (підготовка презентацій з використанням комп'ютерних програм; участь студентів у відеоконференціях, робота з зарубіжними студентами та ін.) [11, с. 32–35].

Таким чином, застосування новітніх медіатехнологій відкриває перед викладачами та студентами нові освітні можливості, значно розширює та урізноманітнює зміст навчання, методи та організаційні форми навчально-виховного процесу, забезпечує високий науковий і методичний рівень викладання. Медіаосвітні технології якнайкраще відповідають принципам особистісного підходу. Їх використання підвищує ефективність засвоєння студентами нового матеріалу, розвиває їх розумові та творчі здібності. Для ефективного професійного розвитку майбутнього фахівця виокремлюють такі способи застосування медіаосвітніх технологій в освітньому процесі: розширення джерел

отримання та представлення нової інформації; розвиток самостійності та креативного мислення в процесі створення власних мультимедійних проектів; прискорення темпу навчання; забезпечення індивідуального підходу у навчанні; як засіб доступу до автентичних матеріалів, причому можливе застосування традиційних технологій (телебачення, відео і аудіоплеєри), так і нових розробок (mp3-плеєри, Інтернет-планшети, dvd-технології), які дають більший контроль над інформацією; як інструмент обробки інформації для полегшення її використання; для забезпечення гнучкості інформації, її «пристосовування» під потреби майбутнього фахівця; як засіб спілкування за допомогою електронної пошти, чатів, соціальних мереж, аудіо / відео конференцій тощо [12].

На основі зазначеного вище можна зробити висновок, що сучасні медіаосвітні технології є ефективним засобом модернізації вищої освіти, оскільки готують студентів до життя в умовах інформаційного суспільства та істотно насичують отримання різноманітних матеріалів через використання можливостей Інтернет-ресурсів у відповідності з провідними дидактичними принципами наочності, доступності, науковості, зв'язку з життям. За допомогою сучасних медіаосвітніх технологій майбутні фахівці можуть визначати власні орієнтири в умовах надлишку різної інформації, навчитися грамотно сприймати її, розуміти, аналізувати, ранжувати; мати уявлення про механізми і наслідки впливу на суспільство.

#### **Список використаної літератури**

- 1. Медіаосвіта та медіаграмотність:** короткий огляд / В. Іванов, О. Волошенко., Л. Кульчинська та ін. – 2-ге вид., стер. – К. : АУП, ЦВП, 2012. – 58 с.
- 2. Федоров А. В.** Развитие медиакомпетентности и критического мышления студентов педагогического вуза. – М. : Изд-во МОО ВПП ЮНЕСКО «Информация для всех», 2007. – 616 с.
- 3. Георгіаді О. А.** До питання про застосування медіа-освітніх технологій у вищих навчальних закладах / О. А. Георгіаді // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія. – 3б. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2011. – Вип. 30. – Ч.2. – С. 78–84.
- 4. Бешок Т. В.** Педагогічні умови застосування медіаосвітніх технологій у професійній підготовці майбутніх учителів : автореф. дис ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методик професійної освіти». – К., 2014. – 20 с.
- 5. Кедровіч Г.** Оцінка дидактичної придатності вибраних мультимедійних програм / Г. Кедровіч // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2000. – № 2. – С. 83–88.
- 6. Андрієвська В. М.** Мультимедійні технології у початковій ланці освіти [Електронний ресурс] / В. М. Андрієвська, Н. В. Олефіренко // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2010. – № 2 (16). Режим доступа: <http://www.ime.edu.ua/net/em.html>.
- 7. Дичківська І. М.** Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
- 8. Бондаренко Е. А.** Информационно-коммуникативная среда современного образования: этнокультурные аспекты медиаобразования // Образовательные



технологии XXI века: материалы седьмой науч.-практ. конф. / Под ред. С. И. Гудиловой, К. М. Тихомировой, Д. Т. Рудаковой. – М., 2008. – С. 23-28. **9. Мантуленко В. В.** Особенности использования электронных медиа в учебно-воспитательном процессе общеобразовательной школы: автореф. дис. На соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». – Самара, 2007. – 21 с. **10. Онкович Г. В.** Медіапедагогіка. Медіаосвіта. Медіа дидактика // Вища освіта України. – 2007. – № 2. – С. 63-69. **11. Фатєєва Д. М.** Теоретичні основи застосування медіаосвітніх технологій у вищих навчальних закладах // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер. : Педагогіка. – 2012. – Т. 188. – Вип. 176. – С. 32-35. **12. Імбер В. І.** Педагогічні умови застосування мультимедійних засобів навчання у підготовці майбутнього вчителя початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія та методик професійної освіти». – Вінниця, 2008. – 238 с.

**Топольник Я. В. Сучасні медіаосвітні технології як засіб модернізації вищої школи**

Нові вимоги суспільства до освіти зумовлюють необхідність оновлення технологій навчання. У сучасній дидактиці представлено безліч різноманітних освітніх технологій. У статті проаналізовано сутність поняття «медіаосвітні технології» та обґрунтовано необхідність впровадження медіаосвітніх технологій в процес навчання студентів, який пов'язаний з комп'ютеризацією та інформатизацією освіти. Схарактеризовано основні класифікації сучасних медіаосвітніх технологій та розкрито функції технологій медіаосвіти. Автор вважає, що важливим компонентом, що забезпечує більш якісну підготовку майбутніх фахівців, є інтеграція технологій медіаосвіти в освітній процес вищої школи.

*Ключові слова:* вищі навчальні заклади, освітній процес, медіаосвіта, медіаосвітні технології, модернізація вищої школи.

**Топольник Я. В. Современные медиаобразовательные технологии как средство модернизации высшей школы**

Новые требования общества к образованию обуславливают необходимость обновления технологий обучения. В современной дидактике представлено множество разнообразных образовательных технологий. В статье проанализировано сущность понятия «медиаобразовательные технологии» и обоснована необходимость внедрения медиаобразовательных технологий в процесс обучения студентов, который связан с компьютеризацией и информатизацией образования. Охарактеризованы основные классификации современных медиаобразовательных технологий и раскрыты функции технологий медиаобразования. Автор считает, что важным компонентом, обеспечивающим более качественную подготовку будущих

специалистов, выступает интеграция технологий медиаобразования в образовательный процесс высшей школы.

*Ключевые слова:* высшие учебные заведения, образовательный процесс, медиаобразование, медиаобразовательные технологии, модернизация высшей школы.

**Topolnik Ya. Modern Media Education Technologies as a Means of Modernization of Higher Education**

New requirements of society for education necessitate updating of teaching technologies. In modern didactics, there are many diverse educational technologies. The article analyzes the essence of the concept of „media education technologies” and raises the necessity of introducing media education technologies into the process of teaching students, which is connected with computerization and informatization of education. The main classifications of modern media education technologies are described and the functions of media education technologies are revealed. The author believes that the integration of media education technologies into the educational process of higher education is an important component providing better training of future specialists. Modern media education technologies are an effective means of modernizing higher education, as they prepare students for life in the information society and significantly contribute to the acquisition of various materials through the use of Internet resources in accordance with the leading didactic principles of visibility, accessibility, science, communication with life. With the help of modern media education technologies, future specialists can define their own benchmarks in the conditions of an excess of different information, learn to correctly perceive it, understand, analyze, rank; have an idea of the mechanisms and consequences of the impact on society.

*Key words:* higher educational institutions, educational process, media education, media education technologies, modernization of higher education.

Стаття надійшла до редакції 11.09.2017 р.

Прийнято до друку 24.11.2017 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Савченко С. В.

УДК 378.031

**Н. А. Фіголь**

**ПЕДАГОГІЧНА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ  
ОСОБИСТОСТІ УЧИТЕЛЯ**

У сучасних умовах все більшого значення набуває стратегія освіти, що спрямована на майбутнє, на розвиток суспільства, основним